

بررسی موقعیت راهبردی توریسم ورزشی در مناطق روستایی استان خراسان شمالی

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۱۲/۱۴

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۰۲/۵

کد مقاله: ۷۷۴۲۸

حسن فهیم دوین^۱، زهرا ایزدی^۲

چکیده

هدف از این تحقیق بررسی موقعیت راهبردی توریسم ورزشی در مناطق روستایی خراسان شمالی با استفاده از مدل تحلیلی سوات بود. برای جمع آوری داده‌ها از مطالعه اسناد، مدارک و مطالعه پیشینه و از پرسشنامه محقق ساخته استفاده شد که روایی آن توسط اساتید صاحب نظر و پایایی آن با استفاده از ضریب همبستگی کرونباخ ($a=0.86$) تایید شد. در مجموع ۱۱۰ نفر شامل کارشناسان مدیریت ورزشی، روسای هیئت‌های ورزشی بومی و محلی، کارشناسان گردشگری و مدیران آژانس‌های مسافرتی به عنوان نمونه انتخاب شدند. با تحلیل انجام شده گردشگری ورزشی استان خراسان شمالی در ۴ مولفه اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی، زیست محیطی و ساختار سازمانی بررسی شد. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از آمار توصیفی، آمار ناپارامتریک دوجمله‌ای استفاده شده است. تجزیه و تحلیل نقاط قوت، ضعف، فرصت و تهدیدها نشان داد، وضعیت راهبردی گردشگری ورزشی در مناطق روستایی استان خراسان شمالی در موقعیت SO دارای کشیدگی بیشتری می‌باشد و به راهبردهای تهاجمی - رقابتی نزدیک تر است. نتیجه کلی تحقیق نشان داد مسئولین استان باید با بهره‌گیری از نقاط قوت و فرصت‌های گردشگری ورزشی، آنها را شناسایی و به سمت این راهبردها گام بردارند

واژگان کلیدی: گردشگری ورزشی، سوات، راهبرد تهاجمی - رقابتی، گردشگری روستایی، توریسم

۱- استادیار مدیریت ورزشی، گروه تربیت بدنی و علوم ورزشی، واحد مشهد، دانشگاه آزاد اسلامی، مشهد، ایران. pe_fahim@yahoo.com

۲- دانشجوی دکتری مدیریت ورزشی، گروه تربیت بدنی و علوم ورزشی، واحد مشهد، دانشگاه آزاد اسلامی، مشهد، ایران

صنعت گردشگری^۱ از دیر باز مورد توجه بشر بوده است. این صنعت، امروزه نقش ویژه ای در اقتصاد جهانی به عهده دارد. توسعه اقتصادی در هر کشوری نیازمند سرمایه گذاری در بخش ها و فعالیت های مختلف اقتصادی آن کشور است و بدون سرمایه گذاری در طرح های زیربنایی و رونمایی، نمی توان انتظار گسترش اشتغال، تولید و رفاه اقتصادی را داشت (رنجریان، زاهدی ۱۳۸۸). از طرف دیگر کشورها در هر سطحی از توسعه در تلاشند به متنوع سازی اقتصاد روی آورده و می خواهند خود را از اقتصاد تک پایه ای برهاند بنابراین در جستجوی شناخت یا خلق راهها و روشهای جدیدند. یکی از این روشها، گردشگری است، که اغلب کشورها بویژه کشورهایی که به لحاظ موقعیت مکانی از این مزیت برخوردارند، آن را در برنامه های توسعه ملی خود گنجانده اند تا از این طریق بتوانند فرایند توسعه ملی خود را سرعت بخشند (پیتس^۲، ۱۹۹۳).

یکی از محیط هایی که جهت انجام فعالیت های گردشگری دارای اهمیت می باشد و جایگاه خاصی در بین گردشگران دارد، مناطق روستایی می باشد. وجود مناظر طبیعی زیبا شامل پارک های ملی، حیات وحش، مناطق کوهستانی، دریاچه ها و سایر جاذبه ها همانند آب و هوا، چهار فصل بودن و وجود مناطق آب_درمانی همچون چشمه های آب معدنی می تواند فرصت مناسبی را برای جذب گردشگر فعال و در نتیجه توسعه گردشگری برای شهرها و روستاها فراهم آورد (قربانی حسن آبادی، ۱۳۹۱).

با توجه به اینکه امروزه روستاها با مشکلات اقتصادی زیادی روبرو هستند از جمله گسترش روز افزون مهاجرت های روستایی، کاهش درآمد خانوارهای روستایی، کاهش بهره وری در بخش کشاورزی، فصلی بودن کار در روستاها و... لزوم توجه به راهکار های مکمل اقتصادی مطرح می شود. صنعت گردشگری با اتکا به ویژگی ها و تاثیرات اقتصادی خود می تواند به گونه ای کاملاً موثر در تحرک و پویایی بخش های مختلف اقتصادی جوامع محلی نقش عمده ای ایفا کند و در نهایت به توسعه نواحی روستایی کمک کند (حیدری ۱۳۸۷).

با این همه، با توجه به بررسی های صورت گرفته و اثبات شده، کشور ایران یکی از ده کشور اول جهان از نظر جذابیت های گردشگری است و از لحاظ تنوع زیستی و تنوع جاذبه های طبیعی رتبه پنجم را در جهان دارا می باشد (هنرور، ۱۳۸۵). این در حالی است که متأسفانه همه آمارهای سازمان جهانی جهانگردی در سال های گذشته از روند بسیار کند ورود گردشگران به ایران و در نتیجه، سهم ناچیز این صنعت در درآمد ناخالص ملی کشورمان حکایت دارد (کارگر، ۱۳۸۶).

امروزه باید به بخش های مختلف و تاثیر گذار گردشگری اهمیت ویژه ای داد که یکی از این بخش ها گردشگری ورزشی است، گردشگری به عنوان بزرگ ترین صنعت جهان و ورزش به عنوان یکی از صنایع بزرگ و با اهمیت در دنیای کنونی هستند که از تلفیق آنها یکی از شگفت انگیزترین صنایع خدماتی مدرن به نام صنعت گردشگری ورزشی به وجود آمده است (معین فر، ۱۳۸۹).

یکی از راه های توسعه گردشگری ورزشی در هر مکانی تعیین، شناسایی، استفاده و به کارگیری از عوامل مؤثر بر توسعه است. هر کشور و هر مقصد ورزشی، محصولات و خدمات گوناگونی را برای جلب گردشگر ارائه می کند و هر گردشگر این امکان را دارد که از میان مقاصد مختلف یکی را انتخاب کند. تحرکات و یا اصطلاحاً ورزش هایی که سر منشأ طبیعی دارند مانند شنا، قایق سواری، موج سواری، اسکی، اسب سواری، صخره نوردی، کوهنوردی و ورزش های بومی و محلی، ضمن جنب و جوش و تحرکات لازم بدن، سبب حضور در مناطق طبیعی نیز می گردد. به واسطه نیاز روحی_روانی انسان امروز به تفریح در طبیعت و ورزش هایی که در عرصه طبیعی انجام پذیرد، با یک برنامه ریزی حساب شده، ضمن بهره گیری از استعداد مناطق مختلف و لحاظ کردن شرایط مختلف می توان در پیشبرد اهداف اقتصادی و اشتغال زایی گام برداشت و محیط های مناسبی برای گردشگران بوجود آورد (قربانی حسن آبادی، ۱۳۹۱).

استان خراسان شمالی با برخورداری از مواهب طبیعی و ظرفیت های بالقوه توریستی از جایگاه ارزنده ای در زمینه توریسم برخوردار است. کوهستان ها، مراتع، غارها، دریاچه ها، رودخانه های خوششان و عرصه های بیابانی این استان، همگی مناطق بسیار جذاب برای گردشگری ورزشی محسوب می شود، مناطقی که برای بسیاری از مردم استان و نیز مسافران، شناخته شده و برای بسیاری هم ناشناخته است. مناطق روستایی این استان به لحاظ گردشگری، جاذبه ها و توانایی های بالایی دارد، اما امکانات گردشگری آن در حدی نیست که بتواند گردشگر را به سوی خود بکشد. فقدان شناخت کافی، عدم مدیریت و نبود استراتژی مدون و مشخص تاکنون، باعث غفلت از این حوزه و از دست رفتن فرصت های منحصر به فرد موجود در استان شده است. با توجه به مطالب فوق تحقیق حاضر سعی دارد تا با شناسایی و بررسی نقاط قوت، ضعف، فرصت و تهدیدها به بررسی موقعیت راهبردی توریسم ورزشی در مناطق روستایی استان خراسان شمالی بپردازد.

1. Tourism industry
2. Pitts

در همین زمینه بریتلینگ^۱ (۲۰۰۶) در بررسی گردشگری روستایی در ژاپن به این نکته اشاره می کند که مناظر طبیعی بسیاری مثل کوه ها، جنگل ها، چمنزار ها و دریاچه ها در ژاپن وجود دارد و گردشگران می توانند از فعالیت هایی مانند پیاده روی، کوهنوردی و شنا در دریاچه های آن لذت ببرند. در مطالعه کونگ تین^۲ (۲۰۰۸) آمده است: مناظر طبیعی دانانگ^۳ (از مناطق مرکزی ویتنام) از جمله چشمه های آب گرم، شبه جزیره ها، جلگه های آب رفتی کوه ها و رودخانه ها نقش مهمی را در گسترش گردشگری ورزشی در این منطقه ایفا می کند. به علاوه آب و هوای دلپذیر در مناطق ساحلی و کوهستانی شرایط ایده آلی را برای فراغت، استراحت و گردشگری فراهم می آورد. ناصری (۱۳۷۵) بازاریابی نادرست، تبلیغات سوء و غیر واقع از ایران، مشکلات سازمانی و تشکیلاتی، وجود سازمان های موازی، مشکلات سرمایه گذاری، هزینه های بالای سفر، ضعف در سیستم حمل و نقل، کمبود تأسیسات اقامتی و هتل ها، عدم پرسنل آموزش دیده و عدم ارائه خدمات مناسب را مهم ترین موانع در توسعه صنعت گردشگری کشور دانست.

به هر حال، باوجود توسعه این صنعت در بسیاری از نقاط دنیا، گردشگری ورزشی در کشور ما جدید می باشد، لذا ضروری به نظر می رسد که مدیران کشور و نیز استان خراسان شمالی از ظرفیت ها و توانمندیهای موجود در مناطق روستایی جهت افزایش ورود گردشگران ورزشی استفاده کنند. برای تحقق این امر، شناسایی نقاط قوت، ضعف، فرصت ها و تهدیدات اهمیتی ویژه دارد. از آنجایی که تاکنون چنین مطالعه ای در استان انجام نشده است، لذا محققین بر آن شدند تا در تحقیقی به بررسی موقعیت راهبردی توریسم ورزشی در مناطق روستایی استان با استفاده از تحلیل SWOT^۴ بپردازند. شناسایی مؤلفه های مورد نظر در تحقیق که به جذب گردشگران ورزشی کمک می کند، راهنمای مدیران در تدوین استراتژی های مفید بازاریابی توریسم ورزشی خواهد بود. همچنین نتایج این تحقیق می تواند به طور مستقیم مورد استفاده اداره کل تربیت بدنی استان خراسان شمالی، ادارات تربیت بدنی شهرستان ها، سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری و مؤسسات و آژانس های گردشگری ورزشی و کلیه سازمان های مرتبط با گردشگری استان و کشور قرار گیرد، به این صورت که از این اطلاعات به عنوان راهکاری برای جذب توریست های ورزشی استفاده نمایند و سعی در تقویت عوامل جذب کننده و بر طرف کردن عوامل بازدارنده کنند.

۲- روش شناسی پژوهش

روش پژوهش حاضر از نوع توصیفی-تحلیلی می باشد. جامعه آماری این تحقیق عبارتند از کلیه کارشناسان گردشگری سازمان میراث فرهنگی و صنایع دستی استان خراسان شمالی، رؤسای هیئت های ورزشی بومی و محلی، متخصصان مدیریت ورزشی و مدیران آژانس های مسافرتی جمعاً به تعداد ۱۱۰ نفر می باشند که به منظور افزایش اعتباردرونی تحقیق نمونه آماری با جامعه آماری برابر است. روش جمع آوری اطلاعات به صورت پرسشنامه محقق ساخته می باشد.

پس از بررسی کتاب های دانشگاهی، پایان نامه ها، مقالات متعدد علمی و نظرخواهی از استادان مدیریت ورزشی، صاحب نظران و کارشناسان گردشگری ورزشی، فهرستی از مهم ترین نقاط ضعف، فرصت، تهدید و قوت های گردشگری ورزشی استان بر اساس ماتریس سوات تهیه شد. پس از تأیید روایی پرسشنامه توسط استادان و متخصصان و تأیید پایایی پرسشنامه از طریق آزمون کرونباخ با ضریب پایایی (۰٫۸۶) این پرسشنامه ها در میان جامعه آماری تحقیق پخش گردید.

سوالات تحقیق شامل موارد زیر بوده است: الف) نقاط ضعف توریسم ورزشی استان خراسان شمالی به ترتیب کدامند؟ ب) نقاط قوت توریسم ورزشی استان خراسان شمالی به ترتیب کدامند؟ ج) فرصت های توریسم ورزشی استان خراسان شمالی به ترتیب کدامند؟ د) تهدیدات توریسم ورزشی استان خراسان شمالی به ترتیب کدامند؟ ه) موقعیت راهبردی توریسم ورزشی استان خراسان شمالی در مناطق روستایی کدامند و چه راهبرد هایی جهت توسعه آن وجود دارد؟ جهت پاسخ به سوالات تحقیق از روش های آمار ناپارامتریک دو جمله ای (آزمون دو جمله ای) استفاده شده است و جهت تدوین برنامه ریزی استراتژیک توریسم ورزشی استان از مدل SWOT استفاده شد. کلیه محاسبات توسط رایانه و با استفاده از نرم افزار SPSS انجام شد.

۳- معرفی محدوده مطالعه

استان خراسان شمالی در سال ۱۳۸۲ و پس از تقسیم خراسان بزرگ به سه استان خراسان شمالی، خراسان رضوی و خراسان جنوبی تأسیس گردید. استان خراسان شمالی ۷ شهرستان به نام های اسفراین، بجنورد، شیروان، جاجرم، گرمه، فاروج و مانه و سملقان و بیش از ۱۰۰۰ روستای دارای سکنه دارد که در مجموع جمعیت آن بر اساس سرشماری سال ۱۳۹۵ بالغ بر ۸۶۳۰۹۲ نفر

1. Breitling
2. Cong Tien
3. Da Nang
4. Strengths, Weaknesses, Opportunities, and Threats

برآورد شده است (پورتال استانداری خراسان شمالی). این استان از شمال کشور با ترکمنستان، از شرق و جنوب با استان خراسان رضوی از جنوب غربی با استان سمنان و از مغرب با استان گلستان هم مرز است. ارتفاعاتی همچون آلاداغ، سالوک، می سی نو و یمان داغی از مهمترین ارتفاعات و رودخانه اترک به عنوان تنها رودخانه دائمی و پر آب شمال شرق کشور در این استان جریان دارد. این منطقه دارای آب و هوای نیمه معتدل و مرطوب با زمستان های سرد و تابستان های گرم است که با توجه به موقعیت جغرافیایی و ویژگی های طبیعی خود، دارای توانمندی ها و جاذبه های طبیعت بیشمار و متنوعی است که مهم ترین آنها عبارتند از: کوه ها، غارها، رودخانه ها، جنگل، کویر و بیابان، پارک های ملی، مناطق حفاظت شده و شکارممنوع، پناهگاه های حیات وحش، سدها، روستاهای هدف گردشگری و مناطق نمونه گردشگری، آب گرم، آبشارها و... که باعث شده است به جهت اقلیمی و هم به سبب تاریخ نهفته در آن از توان بالقوه ای برای جذب گردشگر برخوردار باشد (شاددل، ۱۳۸۴).

۴- نتایج

یافته های مرتبط با ویژگی های جمعیت شناختی پاسخ دهندگان (نمونه تحقیق) در جدول ۱ نشان داده شده است.

جدول ۱: توصیف پاسخگویان بر اساس ویژگی های جمعیت شناختی

متغیر	گروه بندی	فراوانی	درصد فراوانی
جنسیت	مرد	66	60.0
	زن	44	40.0
سطح تحصیلات	فوق دیپلم	11	10.0
	کارشناسی	79	71.8
	کارشناسی ارشد	17	15.5
	دکتری	3	2.7
شغل	کارشناس مدیریت ورزشی	45	40.9
	مدیر آژانس مسافرتی	25	22.72
	کارشناس گردشگری	20	18.18
	رئیس هیئت ورزش های بومی و محلی	20	18.18

جدول ۲: توصیف پاسخگویان بر اساس ویژگی سنی

میانگین	میانه	مد	انحراف معیار	واریانس	کمینه	بیشینه
32.74	31	25	8.45	71.42	20	59

یافته های جدول (۲) نشان داد تعداد نمونه با جنسیت مرد ۶۰ درصد و بانوان ۴۰ درصد بوده است. با نگرش کلی تقسیم بندی بر اساس مدارک تحصیلی، این نتیجه حاصل شد که بیش از ۸۸ درصد از کل افراد دارای مدارک کارشناسی، کارشناسی ارشد و دکتری بوده اند. همچنین این یافته ها نشان داد که ۴۰٫۹ درصد اعضاء نمونه کارشناس مدیریت ورزشی و ۲۲٫۷۲ درصد مدیران آژانس های مسافرتی بوده که در حوزه گردشگری ورزشی نیز فعالیت داشته اند. ۱۸٫۱۸ درصد رؤسای هیئت های ورزشی بومی و محلی و ۱۸٫۱۸ درصد کارشناسان گردشگری در حیطه مدیریتی و اجرایی بخش دولتی بوده اند. در توصیف افراد بر اساس رده سنی مشخص گردید که میانگین سن پاسخگویان ۳۲ سال بوده و کمترین و بیشترین سن نیز ۲۰ سال و ۵۹ سال است.

۵- یافته های مرتبط با سوالات تحقیق

جدول ۳: توصیف نقاط قوت توریسم ورزشی استان خراسان شمالی و اولویت بندی آنها

شماره گزینه	ویژگی	رتبه	رتبه	وزن نسبی	وزن مطلق	وزن مطلق	اولویت
S1	وجود جاذبه های ورزشی طبیعی مانند کوهنوردی، غار نوردی، ورزش های زمستانی، صخره نوردی، رودخانه های خروشان	4.36	480	4.36	4.36	2.86	1

S2	برخورداری از هوای کاملاً پاک و داشتنی و محیطی آرام	زیست محیطی	4.45	481	4.37	0.49	2.86	2
S3	وجود دهیاری ها و مراکز خدماتی مانند پست بانک ها ،مراکز بهداشتی روستا و ...	ساختار سازمانی	4.33	476	4.33	0.48	2.83	3
S4	وجود محصولات و فرآورده های محلی برای ارائه به گردشگران ورزشی	اقتصادی	4.22	464	4.22	0.47	2.76	4
S5	برگزاری آئین های ورزشی سنتی و بومی در منطقه	فرهنگی اجتماعی	4.22	464	4.22	0.47	2.76	5
S6	مستعد بودن منطقه جهت برنامه ریزی و مدیریت گردشگری ورزشی	ساختار سازمانی	4.22	464	4.22	0.47	2.76	6
S7	وجود پتانسیل بالای منطقه در گردشگری ورزشی در تمام فصول	زیست محیطی	4.28	462	4.20	0.47	2.75	7
S8	وجود روحیه بالای مهمان نوازی در بین روستائیان	فرهنگی اجتماعی	4.24	454	4.13	0.46	2.70	8
S9	تمایل مشارکت روستائیان جهت مشارکت در طرح های اقتصادی در روستا	اقتصادی	4.11	452	4.11	0.46	2.69	9

جدول فوق نشان می دهد گویه (وجود جاذبه های ورزشی طبیعی مانند کوهنوردی ، غار نوردی ، ورزش های زمستانی ، صخره نوردی، رودخانه های خروشان و ....) و (برخورداری از هوای کاملاً پاک و داشتنی محیطی آرام). در بیشترین میزان نقطه قوت و گویه های (وجود روحیه بالای مهمان نوازی در بین روستائیان) و (تمایل مشارکت روستائیان جهت مشارکت در طرح های اقتصادی) در کمترین میزان نقطه قوت قرار دارند.

جدول ۴: توصیف نقاط ضعف توریسم ورزشی استان خراسان شمالی و اولویت بندی آنها

شماره گویه	قوت گردشگری ورزشی	رتبه	میانگین	مجموع وزن ها	میانگین وزن ها	وزن نسبی	مقیاس	اولویت
W1	شناخت کم گردشگران ورزشی از جاذبه های ورزشی ، و ورزش های بومی و محلی	فرهنگی اجتماعی	2	220	2	0.22	3.09	1
W2	نبود رغبت بخش خصوصی به سرمایه گذاری در منطقه	اقتصادی	1.98	216	1.96	0.22	3.03	2
W3	عدم آشنایی روستائیان با فرهنگ گردشگری و ایجاد تضاد بین گردشگران و اهالی روستا	فرهنگی اجتماعی	1.95	212	1.93	0.21	2.97	3
W4	نبود نیروهای آموزش دیده محلی جهت هدایت گردشگران ورزشی	ساختار سازمانی	1.89	208	1.89	0.21	2.92	4
W5	عدم وجود بودجه و منابع مالی اختصاصی جهت گردشگری در منطقه	اقتصادی	1.79	197	1.79	0.20	2.76	5
W6	کمبود آب شرب مخصوصاً در فصل تابستان	زیست محیطی	1.75	191	1.74	0.19	2.68	6
W7	کمبود نیروی متخصص و امکانات علمی در سطح منطقه جهت حفاظت از محیط زیست منطقه	زیست محیطی	1.73	190	1.73	0.19	2.67	7
W8	کمبود زیر ساخت ها از جمله جاده مناسب آسفالت، عدم آنتن دهی موبایل ، محل اسکان برای گردشگران و پارکینگ و ...	ساختار سازمانی	1.62	177	1.61	0.18	2.48	8
W9	نبود امنیت اجتماعی در منطقه	فرهنگی اجتماعی	1.57	173	1.57	0.17	2.43	9

جدول فوق نشان می دهد، گویه های (شناخت کم گردشگران ورزشی از جاذبه های ورزشی منطقه) و (نبود رغبت بخش خصوصی به سرمایه گذاری در منطقه) بیشترین نقطه ضعف و گویه های (نبود امنیت اجتماعی در منطقه) و (کمبود زیر ساخت ها از جمله جاده مناسب آسفالت، عدم آنتن دهی موبایل ، محل اسکان برای گردشگران و پارکینگ و .....) کمترین نقطه ضعف گسترش توریسم می باشند.

جدول ۵: توصیف نقاط فرصت توریسم ورزشی استان خراسان شمالی و اولویتبندی آنها

شماره گویه	قوت گردشگری ورزشی	شاخص	میانگین بین	مجموع وزن‌ها	میانگین وزن‌ها	وزن نسبی	مقیاس	اولویت
O1	افزایش سطح درآمدی ساکنین و رونق اقتصادی روستا.	اقتصادی	4.63	509	4.63	0.42	2.47	1
O2	ایجاد فرصت های شغلی جدید	اقتصادی	4.50	495	4.50	0.41	2.41	2
O3	شهرت بیشتر منطقه	فرهنگی اجتماعی	4.39	479	4.39	0.40	2.33	3
O4	امکان میزبانی مسابقات ورزشی (کوهنوری، سنگنوردی، قایقرانی آب های خروشان) به واسطه وجود موقعیت های ورزشی طبیعی	زیست محیطی	4.27	470	4.27	0.39	2.28	4
O5	ترویج فرهنگ بومی و محلی منطقه و گسترش صنایع دستی.	فرهنگی اجتماعی	4.27	465	4.27	0.38	2.26	5
O6	گسترش تبادلات و تعاملات مثبت فرهنگی بین فرهنگ های مختلف	فرهنگی اجتماعی	4.21	459	4.21	0.38	2.23	6
O7	توجه بیشتر سازمان های ورزشی و دولتی به برگزاری جشنواره های ورزشی در منطقه	ساختار سازمانی	4.16	458	4.16	0.38	2.23	7
O8	داشتن تنوع گونه های گیاهی و آب و هوای معتدل کوهستانی	زیست محیطی	4.21	455	4.21	0.38	2.21	8
O9	ایجاد آژانس های مسافرتی	ساختار سازمانی	4.16	453	4.16	0.37	2.20	9
O10	توجه دولت به برنامه ریزی و سرمایه گذاری در بخش گردشگری	اقتصادی	4.17	450	4.17	0.37	2.19	10
O11	رشد گسترش فرهنگ حفاظت و بهره برداری از منابع طبیعی و محیط زیست	زیست محیطی	4.15	444	4.15	0.37	2.16	11

جدول فوق نشان می دهد، گویه های (افزایش سطح درآمدی ساکنین) و (ایجاد فرصت های شغلی جدید) بیشترین فرصت و گویه های (توجه دولت به برنامه ریزی و سرمایه گذاری در بخش گردشگری) و (گسترش فرهنگ حفاظت و بهره برداری از منابع طبیعی و محیط زیست) کمترین فرصت را در گسترش توریسم منطقه دارا هستند.

جدول ۶: توصیف نقاط تهدید توریسم ورزشی استان خراسان شمالی و اولویتبندی آنها

شماره گویه	قوت گردشگری ورزشی	شاخص	میانگین	مجموع وزن‌ها	میانگین وزن‌ها	وزن نسبی	مقیاس	اولویت
T1	از بین رفتن گونه های گیاهی و جانوری.	زیست محیطی	2.55	278	2.53	0.28	3.33	1
T2	تخریب باغات و مزارع کشاورزی.	اقتصادی	2.44	266	2.42	0.27	3.18	2
T3	آلودگی آب و خاک.	زیست محیطی	2.36	252	2.29	0.25	3.02	3
T4	مصرف گرایبی و الگو برداری روستائیان از فرهنگ شهر نشینی و گسترش ناهنجاریهای اجتماعی و فرهنگی.	فرهنگی اجتماعی	2.17	239	2.17	0.24	2.86	4
T5	افزایش قیمت زمین.	اقتصادی	2.04	220	2	0.22	2.63	5
T6	ناهمسویی ادارت و سازمانهای دولتی جهت گسترش تجهیزات و تأسیسات گردشگری ورزشی.	ساختار سازمانی	1.73	190	1.73	0.19	2.27	6

T7	نبود راهکارهای کلان جهت توسعه زیر بناهای توریسم ورزشی در منطقه	ساختار سازمانی	1.68	185	1.68	0.19	2.21	7
T8	کمبود مشارکت از سوی رسانه های تصویری و جراید جهت معرفی منطقه به گردشگران	ساختار سازمانی	1.69	182	1.65	0.18	2.18	8

جدول فوق نشان می دهد گویه های (از بین رفتن گونه های گیاهی و جانوری) و (تخریب باغات و مزارع کشاورزی) بالاترین تهدید و گویه های (نبود راهکارهای کلان جهت توسعه زیر بناهای توریسم ورزشی) و (کمبود مشارکت از سوی رسانه های تصویری و جراید جهت معرفی منطقه) نیز پایین ترین تهدید برای گسترش توریسم منطقه هستند.

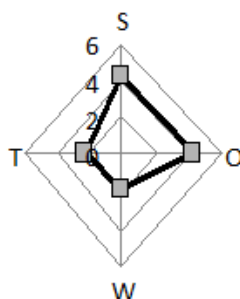
5-1- ماتریس SWOT

ابتدا لازم است میانگین هر چهار بعد مشخص گردد که نتایج آن در SWOT در راستای رسم ماتریس جدول زیر مشخص شده است :

جدول ۷: ماتریس

ردیف	بعد	عنوان	ارزش	وضعیت نسبت به ساختار	میانگین			جمع کل
					اقتصادی	فرهنگی - اجتماعی	زیست محیطی	
1	S	قوت	مثبت	درونی	۴,۱۶	۴,۲۲	۴,۳۶	۴,۲۵
2	W	ضعف	منفی	درونی	۱,۸۸	۱,۸۳	۱,۷۳	۱,۷۹
3	O	فرصت	مثبت	بیرونی	۴,۴۳	۴,۲۹	۴,۲۰	۴,۲۶
4	T	تهدید	منفی	بیرونی	۲,۲۲	۲,۳۵	۲,۴۶	۲,۱۸

با توجه به جدول فوق ماتریس SWOT بدین شکل رسم می گردد.

شکل ۱: ماتریس سوات

بحث و نتیجه گیری

هدف از این مطالعه که به صورت توصیفی-تحلیلی، با استفاده از پرسشنامه محقق ساخته و بهره گیری از نظرات خبرگان، کارشناسان و مدیران ورزشی و صنعت گردشگری استان خراسان شمالی صورت گرفته است، بررسی موقعیت راهبردی توریسم ورزشی در مناطق روستایی استان خراسان شمالی بوده است. یافته های این تحقیق در بخش مربوط به نقاط قوت توریسم ورزشی استان نشان داد که وجود جاذبه های طبیعی ورزشی در روستا های خراسان شمالی مهمترین نقطه قوت در گسترش گردشگری ورزشی است و بعد از آن داشتن هوای کاملاً پاک و داشتن محیطی آرم در رتبه بعدی قرار دارد. روستاهای خراسان شمالی از حیث وجود مناطق ورزشی از تنوع زیادی برخوردار هستند و سالانه تعداد زیادی از علاقه مندان به ورزش های کوهنوردی، سنگ نوردی، قایقرانی و... جهت استفاده از این امکانات طبیعی به روستاهای استان مراجعه می کنند. نتایج حاصل از این قسمت که جاذبه های طبیعی ورزشی را در گسترش توریسم ورزشی دارای اهمیت می داند با یافته های شجاعی و همکاران (۱۳۹۰)، ادبی

فیروز جاه (۱۳۸۵)، زیتولی (۱۳۸۶) هم راستا می باشد. همچنین در اسپانیا میراندا و اندوزا (۲۰۰۵) در یافتند که جاذبه های طبیعی ورزشی با ۷۸/۳ درصد مهمترین عامل در جذب گردشگران ورزشی در کشور اسپانیا است. نتایج حاصله در خصوص نقاط ضعف روستاهای خراسان شمالی در زمینه گردشگری ورزشی از دیدگاه گروه های مورد مطالعه نشان داد شناخت کم گردشگران ورزشی از جاذبه های ورزشی منطقه و ورزش های بومی و محلی و نبود رغبت بخش خصوصی به سرمایه گذاری در منطقه جزء مهمترین نقاط ضعف توسعه مناطق روستایی خراسان شمالی محسوب می شود. بنابر این همانگونه که مشاهده می شود استان خراسان شمالی در زمینه شناساندن جاذبه های ورزشی روستاها و همچنین جذب سرمایه گذاران ضعیف عمل کرده است، لذا برنامه ریزی صحیح و همکاری و مشارکت همه جانبه سازمان های مختلف ضروری و الزامی به نظر می رسد. فرصت ها همیشه امکان حرکت رو به جلو به منظور نزدیک شدن به ایده آل ها را فراهم می کند. به همین منظور روستا های خراسان شمالی می بایست از فرصت های بیرونی موجود استفاده نماید و با استفاده از آن ها در جذب گردشگران ورزشی اقدام کند. افزایش سطح درآمدی ساکنین روستا و ایجاد فرصت های شغلی جدید مهمترین فرصت های روستاهای خراسان شمالی است. گردشگری ورزشی بواسطه عملکرد خود زمینه ساز توسعه و رشد اقتصادی روستا می گردد و به افزایش سطح درآمد سرانه و بالا رفتن سطح رفاه عمومی روستائینان بواسطه وجود گردشگران ورزشی در منطقه کمک می کند. استقرار صنعت مذکور در منطقه موجب جذب نیروی کار خواهد شد و پاسخگوی معضل بیکاری جمع کثیری از جمعیت جوان جویای کار خواهد شد. لذا متولیان امر گردشگری می توانند از این فرصت استفاده کرده و با گسترش گردشگری ورزشی در مناطق روستایی مانعی برای رشد مهاجرت و شهرنشینی فراهم آورند. از محدودیت ها و تنگناهای ناشی از عوامل بیرونی ناحیه مورد مطالعه به عنوان تهدید ها یاد می شود. یافته ها در خصوص تهدیدهای موجود در مناطق روستایی خراسان شمالی در زمینه گردشگری ورزشی نشان داد که از بین رفتن گونه های گیاهی و جانوری و تخریب باغات و مزارع کشاورزی مهمترین تهدیدات روستاهای خراسان شمالی در زمینه گردشگری ورزشی می باشد که با یافته های زیتولی (۱۳۹۰) در خصوص از بین رفتن پوشش گیاهی و جانوری و مراتع هم خوانی دارد.

اگرچه نتایج تحقیقات یاد شده پیشین در اکثر موارد محدود بوده و به صورت مجزا به بحث گردشگری ورزشی و گردشگری در مناطق روستایی پرداخته است، اما تلفیق نتایج این تحقیقات و مقایسه آنها با یافته های منتج از مطالعه حاضر نشان داد پژوهش حاضر به طور مشخص عوامل درونی و بیرونی موثر در توریسم ورزشی (نقاط قوت و ضعف، فرصت ها و تهدیدات) به شیوه دقیق و کامل برای مناطق روستایی مورد بررسی قرار گرفته است.

نتیجه کلی تحقیق با توجه به رسم ماتریس SWOT نشان داد که طبق ماتریس فوق و میانگین واصله، مشخص است که وضعیت گردشگری ورزشی در مناطق روستایی خراسان شمالی در موقعیت SO دارای کشیدگی بیشتری می باشد و به راهبرد های تهاجمی رقابتی نزدیک می باشد. بنابر این مسئولین و مدیران باید سعی کنند از نقاط قوت و فرصت ها نهایت استفاده را برده و به سمت این راهبردها گام بردارند. که بخشی از این راهکارها تهاجمی رقابتی عبارتند از:

* تمرکز عمده فعالیت های گردشگری بر بهره برداری از منابع و جاذبه های موجود و بدون استفاده همچون (منظر طبیعی، رودخانه ها، کوه ها و ...) به منظور کسب درآمد و ایجاد اشتغال برای روستائیان.

* فراهم سازی زمینه های مناسب و تجهیزات لازم جهت استفاده از امکانات طبیعی روستاهای خراسان شمالی در تمامی فصول سال برای گردشگران ورزشی.

* فراهم کردن شرایط مناسب جهت شناساندن منطقه به گردشگران از طریق میزبانی و برگزاری مسابقات ورزشی بومی و محلی.

* مشارکت دادن هرچه بیشتر جامعه محلی در برنامه های گردشگری به منظور بهره مند شدن آنها از منابع حاصل از گردشگری و ایجاد دید مثبت بین آنها نسبت به گردشگری و در نهایت حمایت از برنامه های توسعه گردشگری ورزشی.

* مجهز بودن منازل روستایی به مراکز خدماتی و بهداشتی باعث می شود تمایل و رغبت گردشگران به استفاده از محیط افزایش یابد و این امکان را برای سازمان های ورزشی و گردشگری فراهم میکند تا بتوانند جشنواره های مختلف فرهنگی و ورزشی را در آن مناطق برگزار کنند.

* فراهم آوردن زمینه مناسب جهت ایجاد کارگاه های صنایع دستی و محلی.

* حمایت بخش دولتی از آژانس های مسافرتی خصوصی جهت ارائه خدمات گردشگری.

* تلاش و برنامه ریزی برای برگزاری جشنواره های ورزشی در مناطق روستایی و دعوت دیگر استانها با توجه به جاذبه های طبیعی استان.

* بهره گیری از پتانسیل های طبیعی منطقه به منظور ایجاد موقعیت های جدید شغلی و افزایش سطح درآمد افراد محلی.

* استفاده از آداب و رسوم و فرهنگ غنی افراد محلی در پیشبرد برنامه های توسعه گردشگری در منطقه.

منابع

۱. ادبی فیروزجاه، جواد(۱۳۸۵). «بررسی عوامل مؤثر بر توسعه گردشگری ورزشی کشور با تاکید بر جاذبه های طبیعی ورزشی». پایان نامه کارشناسی ارشد، رشته تربیت بدنی، دانشگاه تربیت مدرس.
۲. حیدری چپانه، رحیم(۱۳۸۷). « مبانی برنامه ریزی صنعت گردشگری »، تهران: سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه ها(سمت)، مرکز تحقیق و توسعه علوم انسانی.
۳. رنجبریان، بهرام و زاهدی، محمد (۱۳۸۸). « شناخت گردشگری »، اصفهان: نشر چهار باغ اصفهان
۴. زیتونلی، عبدالحمید(۱۳۸۶). «شناسایی توانمندی های گردشگری ورزشی استان گلستان». پایان نامه کارشناسی ارشد، رشته تربیت بدنی، دانشگاه پیام نور تهران.
۵. زیتونلی، عبدالحمید؛ هنری، حبیب و فراهانی، ابوالفضل(۱۳۹۰). «بررسی توانمندی ها و منابع مهم گردشگری ورزشی استان گلستان»، مجله پژوهشهای معاصر در مدیریت ورزشی، شماره ۱: ۸۴-۷۱
۶. شاددل، محمد رضا(۱۳۸۴). «جغرافیای استان خراسان شمالی». انتشارات سازمان پژوهش و برنامه ریزی .
۷. شجاعی، منوچهر؛ نوری، نورالدین(۱۳۹۰). «بررسی سیاست های دولت در صنعت گردشگری و ارائه الگوی توسعه پایدار صنعت گردشگری کشور». فصل نامه دانش مدیریت، سال ۲۰، شماره ۷۸.
۸. قربانی حسن آبادی، حسین (۱۳۹۱). «نقش برخی از جاذبه های زیست محیطی در توسعه گردشگری ورزشی استان خراسان رضوی». پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد مشهد.
۹. کارگر، بهمن(۱۳۸۶). «توسعه شهرنشینی و صنعت گردشگری در ایران». تهران: انتشارات سازمان جغرافیایی نیروهای مسلح. ص: ۱۶۸
۱۰. معین فرد، محمدرضا(۱۳۸۹). «گردشگری ورزشی». چاپ اول، سبزوار: انتشارات دانشگاه تربیت معلم سبزوار.
۱۱. ناصری، سید مسعود (۱۳۷۵). «شناسایی موانع موثر توسعه صنعت توریسم ایران و طراحی الگوی تبیینی برای گسترش جذب توریست». پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تربیت مدرس تهران.
۱۲. هنرور، افشار(۱۳۸۵). «نقش گردشگری ورزشی در توسعه ورزش». پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تربیت مدرس .
13. Breitling, Meinhard. (2006). Rural Tourism: Experiences from Austria, Opportunities for Japan. Japanese Rural Planning Society, Kinki Meeting, Awaji Landscape Planning and Horticultural Academy, Hokudan-cho, Hyogo, Aug. 6th, 2005. Pp 5-11
14. Cong Tien, Nguyen. (2008). Destination Attributes That Attract International Tourists To Visit Da Nang City, Viet Nam. Thesis Approval Graduate School. Copyright by University of the Thai Chamber of Commerce. Pp 1-30.
15. Miranda, Julian. & Andueza, Juan. (2005). The role of sport in the tourism destinations chosen by tourists visiting Spain. Journal of Sport Tourism 10(2). 143-145.
16. Pitts ,B.(1999). Sport tourism and niche markets. Journal of vacation Marketing.5.(1).

